PRACTICI INTERNAŢIONALE

STAGIILE DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ: EXPERIENȚE EUROPENE

(Universitatea Aveiro, Portugalia)

Liliana ROTARU, Maria HĂMURARU

Universitatea de Stat din Moldova

Autorii analizează sistemul de organizare a practicii de specialitate pentru programele de master care au drept scop pregătirea cadrelor didactice pentru învățământul preuniversitar în Portugalia. La baza cercetărilor au stat programele de master în ştiinţele educaţiei şi experienţa Departamentului Ştiinţe ale Educaţiei din cadrul Universităţii din Aveiro, Portugalia. Este specificat faptul că, conform legislaţiei portugheze, cadrul didactic pentru învăţământul preuniversitar, indiferent de ciclu, se formează doar la Ciclul II – Master al învăţământului universitar. Cadrul legal al practicii pedagogice ghidate este reglementat în Decretul nr.43 din 22 februarie 2007 al Ministerului Educaţiei al Portugaliei. Autorii au examinat sistemul de organizare a practicii pedagogice ghidate, locul practicii în planul de învăţământ la diferite programe de master în domeniul educaţiei, numărul de credite alocate, modul de monitorizare şi evaluare a ei. Experienţa preluată în cadrul proiectului TEREC (Modernizarea formării profesionale a cadrelor didactice pentru învăţământul preuniversitar) şi practica de organizare a stagiilor pedagogice ghidate de la Universitatea din Aveiro ar putea fi utilizate pentru conceptualizarea practicii pedagogice la specialităţile domeniului 14, Ştiinţele educaţiei, la universităţile din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: *program de master, practică pedagogică ghidată, învăţământ preuniversitar.*

STAGE PÉDAGOGIQUE: EXPÉRIENCES EUROPÉENNES (Université d'Aveiro, Portugal)

Les auteurs analysent le système des stages de spécialité pour les programmes de master spécialisés, qui visent à préparer les enseignants dans l'enseignement secondaire au Portugal. À la base de l'investigation se trouvent des programmes de master en sciences de l'éducation et l'expérience du département des Sciences de l'éducation de l'Université d'Aveiro, Portugal. Les auteurs ont estimé que, d'après la législation portugaise, la formation des enseignants pour l'enseignement préuniversitaire, quel que soit le cycle, commence au deuxième cycle de l'enseignement supérieur. Le cadre juridique du stage pédagogique guidé est régi par le décret n° 43 du 22 février 2007, du ministère de l'éducation du Portugal. Les auteurs ont examiné le système d'organisation du stage pédagogique guidé; le lieu de ce stage dans les plans d'étude de divers programmes de master dans le domaine de l'éducation; le nombre de crédits alloués, la manière de monitorisation et d'évaluation. L'expérience acquise au sein du projet TEREC (Teacher Education Review and Update of Curriculum) et l'organisation du stage pédagogique guidé par l'Université de Avero pourraient être utilisées pour la conceptualisation du stage pédagogique dans les universités de la République de Moldova.

Mots clés: *programme de master, pratique pédagogique guidée, l'enseignement préuniversitaire.*

Constatând eşecurile învăţământului preuniversitar şi frecvenţa impresionantă a abandonului şcolar, precum şi interdependenţa directă dintre calitatea predării şi rezultatele din învăţământ de nivelul de calificare al profesorilor şi educatorilor, statul portughez, începând cu 1997, a demarat procesul de revizuire a politicii sale în domeniul educaţiei şi, în special, condiţiile privind atribuirea calificării pentru corpul profesoral din domeniul educaţiei preuniversitare.

I. Cadrul legal al organizării practicii pedagogice ghidate în instituţiile de învăţământ superior din Portugalia

Prin adoptarea Decretului nr.43 din 22 februarie 2007[*], Ministerul Educaţiei al Portugaliei a intenţionat să reglementeze politica de depăşire a deficienţelor de calificare a specialiştilor în domeniul educaţiei preuni-

[*] Decreto-Lei n.º 43/2007 de 22 de Fevereiro. - http://www.dges.mctes.pt/NR/rdonlyres/40A12447-6D29-49BD-B6B4-E32CBC29A04C/1139/DL432007.pdf, vizitat 1.XII.2012.

versitare şi să coreleze instrumentele principale ale politicii educaționale cu definirea şi verificarea calității curricula în învățământul primar şi în cel secundar.

Condițiile de acces la activitatea de predare în învățământul de bază cu cele trei cicluri (*Anexa 1*) (6-14 ani) şi în învățământul secundar (15-17 ani) şi cerințele pentru obținerea calificării pentru predare sunt instrumentele esențiale ale politicii educaționale, care se află în strânsă legătură cu definirea şi verificarea conformității/ corespunderii cu planurile de studii în învățământul preuniversitar. Decretul nr.43/2007 al Ministerului Educației al Portugaliei stabileşte condițiile pentru obținea calificării profesionale pentru activitatea în domeniul educației şi determină, în acelaşi timp, că deținerea acestui titlu este o condiție indispensabilă pentru a activa în calitate de profesor în toate şcolile publice şi private.

În conformitate cu noul cadru legal, educatorul la grădiniță şi profesorul la şcoala primară sau secundară nu este doar un simplu funcționar sau tehnician, dar mai degrabă un profesionist, capabil să se adapteze la provocările unor situații particulare în funcție de specificul elevilor şi în contexte şcolare şi sociale diferite. Astfel, practica pedagogică a devenit un moment indispensabil în procesul de pregătire a profesorilor, unde stagiarul trebuie să-şi mobilizeze eforturile, cunoştințele, abilitățile, deprinderile şi aptitudinile dobândite la disciplinele de profil şi pedagogice şi să le aplice într-un context profesional, adecvat situațiilor specifice, în sala de clasă, la şcoală şi să le articuleze cu comunitatea. Prin art.14 al Decretului nr.43/2007 practica pedagogică ghidată a devenit una dintre componentele obligatorii în formarea cadrelor didactice pentru învățământul preuniversitar şi o condiție *sine qua non* pentru obținerea calificării.

În conformitate cu stipulările legale, activitățile care alcătuiesc practica pedagogică trebuie să respecte câteva reguli obligatorii:

- în primul rând, să includă observarea şi situații de predare în sălile de clasă;
- în al doilea rând, să furnizeze stagiarilor experiență de planificare, predare şi evaluare în conformitate cu competențele şi atribuțiile cadrelor didactice în clasă şi în afara ei *şi*
- în al treilea rând, să se realizeze în grupuri sau clase şi cicluri diferite.

Deoarece titlul de master în ştiințele educației este obligatoriu pentru a accede într-o funcție de educator la grădiniță sau profesor în şcolile primare şi secundare, Decretul nr.43 nu doar stipulează obligativitatea unei practici pedagogice ghidate, dar şi stabileşte numărul concret de credite pentru practica pedagogică ghidată la diferite programe de master. Astfel, în cadrul unui program de master în ştiințele educației de 60 credite ECTS (*Anexa 1*), legea recomandă 30-35 credite pentru practica pedagogică ghidată; pentru programele de master de 90 credite în planul de studii se vor repartiza 40-45 credite; pentru programele de master de 120 credite practicii pedagogice ghidate i se vor oferi 45 credite ECTS.

În conformitate cu norma legală, diploma de master şi calificarea corespunzătoare se oferă doar masteranzilor care îndeplinesc două condiții esențiale:

1) obțin numărul minim de credite prevăzut de programul de master (şi obțin un calificativ pozitiv la toate cursurile prevăzute de program) pentru care a optat sau care i se solicită pentru a obține o anumită calificare profesională;
2) susțin public şi cu succes raportul de activitate/cercetare de la practica pedagogică ghidată.

O altă problemă reglementată de legea portugheză vizează locul desfăşurării practicii pedagogice ghidate. Decretul prevede un parteneriat stabilit între instituțiile de învățământ superior şi instituțiile preuniversitare; de exemplu, instituțiile de învățământ superior oferă programe de master pentru pregătirea profesorilor pentru învățământul preuniversitar şi instituțiile de învățământ preşcolar şi şcolar. Între aceste două categorii de parteneri se încheie un protocol de colaborare multianual, care, printre altele, stipulează şi rolurile, responsabilitățile şi competențele tuturor părților interesate, inclusiv ale studenților, care realizează practica pedagogică ghidată. Şcolile sau alte instituții de învățământ preuniversitar, în care se realizează practica pedagogică, sunt selectate de instituțiile de învățământ superior în funcție de statutul şcolii, competențele profesionale şi experiența cadrelor didactice, cu acordul prealabil al acestora şi al conducerii şcolii.

Legile portugheze reglementează şi modul de evaluare a practicii pedagogice ghidate. Astfel, performanțele studenților sunt ghidate şi evaluate de un cadru didactic din instituția de învățământ superior responsabil de practica pedagogică. De asemenea, la evaluarea performanțelor studenților se va lua în considerare, în mod obligatoriu, informația oferită de şcoala cu care s-a cooperat: în primul rând informația de la profesorul care i-a ghidat pe parcursul stagiului de practică, de la coordonatorul consiliului profesorilor şi, în cazul învățământului privat, de la profesorul care îndeplineşte funcții similare.

II. Organizarea practicii pedagogice la Universitatea din Aveiro

Universitatea din Aveiro propune mai multe programe de master pentru pregătirea profesorilor din învăţământul preuniversitar: educatori pentru învăţământul preşcolar (3-5 ani), profesori în învăţământul de bază, Ciclul I (6-9 ani), învăţământul de bază, Ciclul I şi Ciclul II (6-11 ani), învăţământul de bază, Ciclul II (10-11 ani), învăţământul de bază, Ciclul III (15-17 ani) şi profesori de biologie/geologie, arte frumoase, matematică, fizică/chimie în învăţământul secundar pentru clasele X-XII (15-17 ani).

Scopul acestor programe de master este de a contribui la dezvoltarea competenţelor, care, în primul rând, conferă calificări profesionale de predare în domeniile respective ce permit dezvoltarea unui specialist care ar putea ocupa poziţia de profesor în învăţământul preuniversitar, ţinând cont de politica educaţională a statului şi, în al doilea rând, încurajează dezvoltarea profesorilor, capabili a se adapta la cerinţele şi provocările pe care şcoala şi profesorul le întâmpină. Toate programele sus-numite au fost proiectate conform unor principii comune:

- Predarea în dimensiunea profesională cu deţinerea competenţelor tehnice, interpersonale, critice şi reflective.
- Conceptualizarea rolului educaţiei prin prisma valorilor şi problemelor omenirii.
- Recunoaşterea contribuţiei ariilor disciplinare la formarea profilului profesorului.
- Cercetarea în perioada practicii.
- Recunoaşterea importanţei predării în cercetarea educaţională.
- Crearea unei culturi etice profesionale.
- Aprecierea practicii pedagogice ghidate ca un mijloc prin care studenţii devin conştienţi de competenţele profesionale dezvoltate şi care urmează să fie formate.
- Abordare socioconstructivistă.
- Practicarea într-un mediu bogat în ceea ce priveşte experienţa culturală.
- Dezvoltarea competenţelor de colaborare şi învăţare autonomă pe parcursul vieţii.

Componenta *Practica pedagogică ghidată* în planul curricular

În conformitate cu scopul, obiectivele şi principiile programelor de master pentru formarea profesorilor pentru învăţământul preuniversitar, un loc deosebit de important în planurile de învăţământ ale Universităţii de la Aveiro îl ocupa practica pedagogică ghidată.

În primul rând, programele de master ţin cont de numărul de credite propus de Decretul 43/2007, acest număr fiind repartizat egal în diferite semestre ale planului de studii.

Astfel, în planul de studii la programul *Educaţia preşcolară şi învăţământul primar, Ciclul I* (3-9 ani) de 90 credite, care are scopul de a oferi calificare profesională înaltă pentru predare în învăţământul preşcolar (vârsta de 3-5 ani) şi primul ciclu al învăţământului primar (6-9 ani), practicii pedagogice ghidate i s-au alocat 32 de credite, repartizate egal în semestrele II şi III (Tab.1).

Tabelul 1

Planul de studii pentru programul de master *Educaţie preşcolară* (90 credite)

	Semestrul I			**Semestrul II**		
	Unitatea curriculară	***Ore/ săptăm.***	***ECTS***	***Unitatea curriculară***	***Ore/ săptăm.***	***ECTS***
Anul I	*Didactica matematicii*	*4*	*6*	*Educaţia în învăţământul preşcolar*	*3*	*4*
	Didactica limbii portugheze	*4*	*6*	*Organizarea educaţiei în şcoală*	*3*	*6*
	Didactica disciplinei Mediul înconjurător	*4*	*6*	*Seminar de cercetare A1*	*2*	*4*
	Didactica disciplinelor (Educaţie artistică,tehnologică, muzicală, fizică)	*4*	*6*	*Practica pedagogică ghidată A1*	*12*	*16*
	Practica pedagogică	*4*	*6*			
		În total 30			**În total 30**	

Anul II	*Seminar de cercetare A2*	*4*	*8*			
	Practica pedagogică ghidată	*12*	*16*			
	Opționale	*4*	*6*			
		În total 30				

În Planul de studii la programul de master „Învățământul primar, Ciclul I şi Ciclul II" de 120 credite, care are scopul de a pregăti profesori de calificare înaltă pentru predare la Ciclul I (6-9 ani) şi la Ciclul II (10-12 ani) ale învățământului primar, practicii pedagogice ghidate i s-au alocat 42 credite ECTS, repartizate egal în cele două semestre ale anului II de studii (Tab.2).

Tabelul 2

Planul de studii pentru programul de master în *Educație primară (Ciclul I şi Ciclul II)* (120 credite)

Semestrul I				**Semestrul II**		
	Unitatea curriculară	***Ore/ săp.***	***ECTS***	***Unitatea curriculară***	***Ore/ săptăm.***	***ECTS***
Anul I	*Istoria şi geografia Portugaliei*	*4*	*6*	*Teoria textului*	*5*	*8*
	Matematică complementară	*4*	*6*	*Organizarea educației în școală*	*3*	*6*
	Teme actuale ale științelor	*4*	*6*	*Didactica integrată*	*5*	*6*
	Didactica matematicii pentru învățământul de bază	*4*	*6*	*Didactica limbii portugheze pentru învățământul de bază*	*4*	*6*
	Didactica științelor sociale	*4*	*6*	*Didactica comunicării*	*3*	*4*
		În total 30			**În total 30**	
Anul II	*Seminar de cercetare B1*	*4*	*6*	*Seminar de cercetare B2*	*5*	*8*
	Practica pedagogică ghidată B1	*14*	*20*	*Practica pedagogică ghidată B2*	*15*	*22*
	Opționale	*2*	*4*			
		În total 30			**În total 30**	
				Componenta de formare		
				% ECTS conform Decretului 43/2007	**Planul de studii**	
				Formare generală în şt. ed. (5%=6 ECTS)	6	
				Didactici speciale (20%=24 ECTS)	28	
				Practici ghidate (45%=54 ECTS)	56	
				Aria de specialitate (25%=30 ECTS)	30	

În Planul de studii la programele de master pentru predarea la Ciclul III, învățământul primar (12-14 ani) şi învățământul secundar (15-17 ani), a diferitelor discipline – Biologie şi Geologie; Fizică şi Chimie; Arte Frumoase şi Matematică (120 credite), pentru practica pedagogică ghidată au fost alocate 40 credite ECTS, repartizate egal în cele două semestre ale anului II de studii (Tab.3).

Tabelul 3

Planul de studii pentru Programul de master *Biologie şi Geologie*
***(Ciclul III, învăţământul primar şi învăţământul secundar)* (120 credite)**[*]

Anul I › semestrul I			
	a.c.	T |tp |p	ECTS
Istoria şi teoria educaţiei	CE	0 | 4 | 0	6
Psihologia învăţării	CE	0 | 2 | 0	6
Didactica şi curriculum la Biologie	DTE	0 | 60| 20	6
Sociologia educaţiei	CE	0 | 4 | 0	6
Geologie, societate şi mediu	GEO	0 | 30| 20	6
Anul I › semestrul II			
Management şcolar	CE	0 | 4 | 0	6
TIC şi Educaţie în domeniul ştiinţei	DTE	0 | 45| 20	4
Didactica şi curriculum la Biologie	DTE	0 | 60| 20	6
Observarea şi analiza practicilor şi contexte educaţionale...	DTE	0 | 60| 20	8
Biologie, societate şi mediu	B	0 | 3 | 20	6
Anul II › semestrul I			
Practica pedagogică ghidată I	**ENS**	**0 | 0 | 20**	**20**
Seminar de cercetare la Didactica biologiei ...	ENS	0 | 0 | 20	4
Opţionale A	CE	0 | 0 | 0	6
Anul II › semestrul II			
Practica pedagogică ghidată II	**ENS**	**0 | 0 | 20**	**20**
Seminar de cercetare la Didactica biologiei...	ENS	0 | 0 | 20	4
Opţionale B	DTE	0 | 0 | 0	6

Structura componentei *Practica pedagogică ghidată*

Componenta *Practica pedagogică ghidată,* la toate programele de master propuse de Departamentul Educaţie al Universităţii din Aveiro, care au ca scop formarea profesorilor de înaltă calificare pentru învăţământul preuniversitar, este alcătuită din două elemente:

1. Practica pedagogică supravegheată cu un anumit număr de credite ECTS, conform prevederilor legale, care sunt repartizate egal în ultimele două semestre ale planului de studii *şi*
2. Seminarul de cercetare în ştiinţele educaţiei, inclusiv didactici ale domeniilor de formare profesională.

Unitatea curriculară *Practica pedagogică ghidată* este într-o strânsă articulare cu cursul Seminar de cercetare în predarea de specialitate şi are drept scop formarea unui cadru didactic profesionist pentru diferite cicluri ale educaţiei preuniversitare prin consolidarea, mobilizarea şi dezvoltarea tuturor competenţelor descrise în Decretele-lege nr.240/2001 şi nr.241/2001, respectând descriptorii de la Dublin. Ambele elemente ale practicii se realizează simultan. Studenţii stagiari la practică trebuie să frecventeze (o zi sau două zile pe săptămână) seminarul organizat la Universitate, în cadrul căruia sunt discutate anumite subiecte legate de practică, inclusiv de cercetarea pedagogică.

Cadrul organizatoric al *Practicii pedagogice ghidate*

Practică pedagogică ghidată se referă la o perioadă de formare care îşi propune să ofere stagiarilor un ansamblu divers de experienţe de practică ghidate şi vizează:

- ... o înţelegere a acţiunii de predare în context, dezvoltarea capacităţii de mobilizare a cunoştinţelor necesare stagiarilor pentru găsirea soluţiilor corecte, atât din punct de vedere pedagogic şi educaţional, cât şi din punct de vedere social şi etic, la probleme emergente din practică...
- ... stimularea aptitudinilor de reflecţie critică asupra activităţii de predare, asupra contextelor în care ei pot interveni, precum şi a modalităţilor /tehnicilor prin care ei înşişi se pot adapta practicilor şi contextelor de intervenţie.

[*] Decreto-Lei n.º 43/2007 de 22 de Fevereiro. - http://www.dges.mctes.pt/NR/rdonlyres/40A12447-6D29-49BD-B6B4-E32CBC29A04C/1139/DL432007.pdf

În cadrul practicii pedagogice ghidate, stagiarul trebuie să fie capabil:
- să-şi consolideze şi să-şi dezvolte cunoştinţele în domeniul ariei curriculare;
- să transforme şi să includă cunoştinţele în domeniile de predare şi de educaţie şi competenţele trans- şi multidisciplinare;
- să organizeze situaţii de predare/învăţare, atât individual, cât şi ca parte a unei echipe;
- să utilizeze diferite metode, tehnici şi instrumente de observare şi evaluare;
- să participe la dezvoltarea şi evaluarea proiectelor;
- să analizeze, să sintetizeze şi să evalueze cunoştinţele;
- să elaboreze proiecte de cercetare în domeniul educaţiei;
- să comunice, atât în scris, cât şi oral, în moduri potrivite pentru context;
- să conştientizeze şi să-şi asume responsabilitatea pentru dezvoltarea profesională ulterioară.

La această componentă de instruire, stagiarii sunt organizaţi în grupuri a câte doi, cu scopul de a soluţiona problemele emergente ale practicii şi de a dezvolta abilităţi interpersonale şi practici de colaborare, în perspectiva creării unei comunităţi a celor care învaţă.

În scopul de a oferi oportunităţi pentru dezvoltarea competenţelor dezvoltate pe parcursul practicii, care permit studenţilor să lucreze şi să opereze atât cu conţinuturi specifice ale diferitelor domenii de cunoaştere şi din curriculum, cu niveluri de complexitate diferite, precum şi cu copii din diferite categorii fizice, cognitive şi afective, fiecare grup de stagiari îşi dezvoltă experienţele proprii în contexte diferite: la grădiniţă şi în clasele primare de diferite cicluri şi în clasele ciclului secundar.

Această dublă posibilitate pretinde să furnizeze studenţilor stagiari o experienţă a unor situaţii educaţionale diferenţiate din punct de vedere logic, prin încurajarea proceselor de reflecţie.

Scenariul, actorii şi rolurile *Practicii pedagogice ghidate*

Practica pedagogică ghidată se realizează la Universitatea Aveiro pe parcursul semestrelor II şi III (în cazul unui master de 90 credite) şi al semestrelor III şi IV (în cazul masterului de 120 credite) şi presupune un proces împărţit în mai multe etape (faze).

Masteranzii, organizaţi în grupuri, realizează experienţele lor de predare într-un context şcolar (clasă, grup de copii, şcoală) echivalent/în conformitate cu programului de master pe care îl urmează, sub supravegherea profesorilor din instituţia de învăţământ superior care îi formează şi a profesorilor şcolari. Relaţiile dintre instituţia-gazdă şi instituţia formatoare vor oferi fiecărui grup de stagiari la practica pedagogică oportunitatea de a dezvolta proiecte curriculare integrate care urmează să fie prezentate public.

Procesul de includere a stagiarului în procesul educaţional este unul continuu şi are drept finalitate responsabilizarea individuală a fiecărui stagiar şi a grupurilor de stagiari din aceeaşi unitate educaţională şi presupune următoarele etape:
- Orice stagiar, sau diadă (grup de stagiari) trece în mod obligatoiu printr-o primă etapă a observării, în timpul căreia acesta are drept obiectiv cunoaşterea şi caracterizarea contextelor de acţiune.
- A doua etapă a includerii stagiarilor în procesul didactic presupune o intervenţie educaţională, pe termen scurt şi în grup – stagiarii nu predau, dar proiectează, dezvoltă, redactează şi evaluează diverse proiecte şi activităţi curriculare, individual şi în grupuri.
- Deja în etapa a treia stagiarul intervine personal în procesul educaţional, însă doar o zi în săptămână şi în timpul acestei scurte intervenţii el trebuie să demonstreze abilităţile de predare în domeniul/domeniile sale, profesionalismul în predare şi să respecte normele deontologice şi etice în general. Obligaţiile stagiarului la această etapă nu se rezumă la cele enumerate mai sus; el trebuie să demonstreze/dezvolte şi competenţe de identificare a unor probleme noi, care apar în procesul educaţional, şi de soluţionare a lor în mod corect etic şi profesional.
- Abia în etapa a patra stagiarul intervine în procesul educaţional toată săptămână, predând disciplina sau disciplinele pentru care a fost format, în clase sau/şi în grupele corespunzătoare ciclului pentru care a fost pregătit.

Calendarul practicii pedagogice este elaborat în funcţie de programul de master. De exemplu, masteranzii de la Programul Educaţie Preşcolară şi Învăţământ Primar, Ciclul I, se află într-un context educativ (sală de grădiniţă/clase în şcoală), în acţiuni directe cu clasa/grupul de copii 12 ore pe săptămână (Orar: a 2-a şi a 3-a vineri 09:00 - 12:00 şi 13:30 - 15:30 şi a patra luni 09:00 - 10:30). La sfârşitul fiecărei zile de practică profesorul/educatorul responsabil – tutorele, organizează ad/hoc momente de reflecţie asupra activităţilor

care s-au derulat. Acelaşi tutore de 2 ori per săptămână convoacă, la ore şi locuri stabilite, stagiarii la ore de reflecţie şi programare a activităţilor/acţiunilor pentru zilele/săptămâna viitoare.

De asemenea, profesorul de la Universitate, care ghidează practica pedagogică, convoacă 1-2 ore pe săptămână, dar flexibile ca şi orar, masteranzii pentru a pune în discuţie problemele pe care le-au confruntat stagiarii şi pentru a identifica, elabora soluţii şi a proiecta alte activităţi educative. Printre strategiile de formare se mai înscriu reflecţiile active, înainte şi după activităţile didactice cu profesorii, întâlnirile pentru reflecţii intra-grup şi/sau inter-grup cu responsabilul/responsabilii de unitatea curriculară, sesiunile de formare pentru abordarea aspectelor considerate relevante etc.

Practica pedagogică ghidată implică o monitorizare periodică a progresului şi dezvoltării fiecărui stagiar, care urmăreşte dezvoltarea personală şi profesională a acestora. Ea cuprinde: intervenţia stagiarilor în sala de clasă; proiecte curriculare integrate, concepute şi puse în aplicare la fiecare etapă de bază în contextul în care îşi dezvoltă experienţele lor în practică pedagogică; participarea la reuniuni de ghidare; autoevaluarea şi participarea la evaluarea reciprocă; elaborarea unui portofoliu de reflecţii asupra evoluţiei profesionale şi susţinerea publică a raportului de stagiu (echivalent cu o teză de licenţă în Republica Moldova).

Seminarul de cercetare. Obiective şi realizare

Practica pedagogică supravegheată la toate programele de master care pregătesc cadre didactice pentru învăţământul preuniversitar are drept finalitate prezentarea şi susţinerea publică a Raportului final de practică. În scopul ghidării stagiarilor în procesul practicii pedagogice, dar şi consultării masteranzilor în procesul elaborării Raportului final de practică, în planul de studii al programelor de master sunt alocate ore pentru *seminarul de cercetare* în domeniul educaţiei sau în domeniul didacticilor disciplinelor de profil (conform programului). Seminarul de cercetare are drept obiective:

1) să formeze un profil adecvat activităţii de predare, prin: aprofundarea şi mobilizarea cunoştinţelor relevante în domeniile de predare, educaţie şi tehnologie; analiză critică şi reflecţie socioeducativă; capacitatea de cercetare şi de învăţare pe tot parcursul vieţii;
2) să modeleze soluţii calificate la anumite situaţii de predare şi învăţare, bazându-se pe contribuţiile relevante ale cercetării educaţionale;
3) să mobilizeze cunoştinţele, aptitudinile şi atitudinile în dezvoltarea unor practici profesionale inovatoare, adecvate la situaţii specifice în sala de clasă, în şcoală şi articularea cu comunitatea;
4) să dezvolte cunoştinţe, deprinderi şi atitudini prin autoformare constantă;
5) să identifice probleme de cercetare care rezultă din activitatea de predare în cadrul practicii pedagogice ghidate, relevante pentru ştiinţele educaţiei;
6) să elaboreze Raportul cu privire la practica pedagogică ghidată.

Seminarul de cercetare se organizează în fiecare semestru şi în fiecare săptămână, după zilele de practică în unităţile şcolare. Seminarul încearcă să îmbine activitatea practică a stagiarilor cu activitatea lor de cercetare ştiinţifică în domeniul ştiinţelor educaţiei. Printre conţinuturile recomandate pentru studiu şi cercetare în cadrul acestor seminare sunt:

- metodologii de cercetare în domeniul educaţiei; probleme, obiective şi strategii de cercetare, colectarea şi prelucrarea datelor, analiza rezultatelor şi produselor obţinute;
- proiectarea, dezvoltarea şi evaluarea proiectelor şi activităţilor curriculuare disciplinare şi inter-disciplinare;
- identificarea tematicilor de cercetare prin prisma problemelor sau situaţiilor emergente practicii pedagogice ghidate etc.

Monitorizarea stagiarilor la practica pedagogică ghidată

Performanţele stagiarului se monitorizarea periodic printr-o evaluare continuă individuală şi/sau la distanţă directă/indirectă, progresul stagiarului măsurându-se în calitatea raportului de practică pe care îl va prezenta şi susţine public la finele programului de master.

Pe parcursul semestrului, la date convenite în orarul de activitate, stagiarul se întâlneşte (individual şi/sau în grup) cu profesorul de la Universitate care îl ghidează la practica pedagogică, pentru a prezenta rapoarte ale rezultatelor activităţilor sale, pentru a discuta problemele care au intervenit pe parcursul practicii şi pentru a proiecta activităţi şi/sau acţiuni ce vor avea loc în următoarea etapă a stagiului de practică pedagogică.

Acest seminar este spaţiul de observare şi de reflecţie privind practica profesională şi de intervenţie în reconstrucţia, corecţia activităţilor şi/sau acţiunilor stagiarului în timpul ei şi este destinat, în primul rând, să

monitorizeze elaborarea Raportului cu privire la practica pedagogică ghidată, aşa cum prevede art.17 din Decretul nr.43/2007.

În acest sens, metodologia de lucru se axează pe filosofia muncii la proiect, încurajarea autonomiei masterandului şi ghidarea lui şi/sau distanța directă/indirectă, când se confruntă cu momente dificile sau care depăşesc competențele deținute.

Seminarul de cercetare în domeniul educației urmează să formeze/dezvolte competențe:

- de înțelegere a rolului specific şi a contribuției profesorului în dezvoltarea proiectelor educaționale şi curriculare care vizează formarea unei societăți a cetățenilor ce posedă gândire critică;
- de organizare, individual sau în echipă, a situațiilor de predare/învățare în cadrul paradigmei epistemologice în domeniile pentru care obține calificarea;
- de analiză, sinteză şi evaluare a cunoştințelor în domeniile de specializare şi în domeniul ştiințelor educației şi al tehnologiilor educaționale pentru obținerea unor cunoştințe noi;
- de dezvoltare a practicilor de cercetare educațională;
- de dezvoltare a abilităților personale, sociale şi profesionale pe tot parcursul vieții.

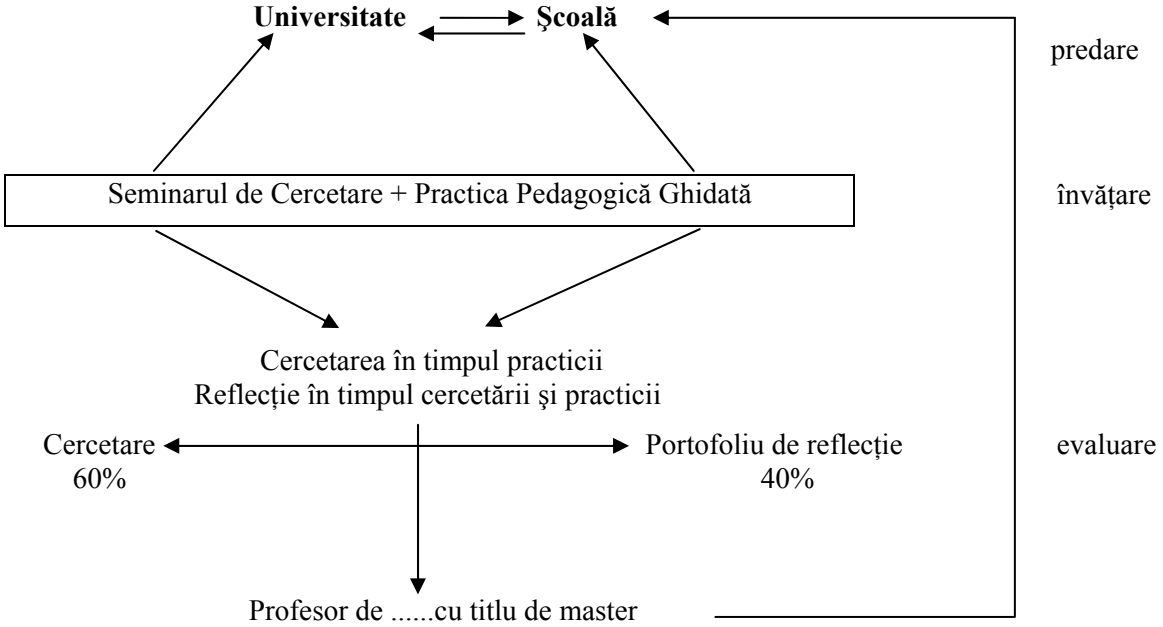

Fig.1. Practica pedagogică ghidată. Abordări de predare, învățare şi evaluare.

Evaluarea practicii pedagogice ghidate. Raportul final la practica pedagogică ghidată

Finalitatea practicii profesionale ghidate, dar şi a programului de master, este Raportul final, care este un proiect de cercetare individuală, argumentat prin aplicarea în practică a ipotezelor de lucru şi include două componente esențiale:

a) identificarea şi caracterizarea unei probleme educative, direct legate de domeniile de specializare a programului de master pe care l-a urmat stagiarul, folosind o logică bazată pe cercetările existente în domeniul educației;

b) reflecția/analiza privind practică pedagogică, arătând înțelegerea rolului profesorului în şcoală, implicarea personală a masterandului în dezvoltarea proiectului şi definirea unor perspective noi pentru dezvoltarea personală şi profesională în baza experienței de la practica profesională ghidată.

În elaborarea raportului final stagiarul poate fi ghidat de profesorul responsabil de seminarul de cercetare sau de un mentor de la universitatea implicată în practica profesională ghidată, fie de ambii.

Raportul final include şi referințe la unitățile curriculare din Programul de master pe care l-a urmat şi care se află în strânsă legătură cu practica pedagogică ghidată, în scopul de a permite masteranzilor:

- ✓ să dezvolte competențe în cercetarea din domeniul educației;

- ✓ să stabilească un mod coerent de articulare a teoriei şi practicii, a formării generale, a domeniilor de predare, a didacticilor specifice şi a practicii de predare;
- ✓ să dezvolte abilităţi, cunoştinţe şi atitudini care să conducă la un profesionalism performant şi reflexiv, critic şi continuu;
- ✓ să proiecteze, să dezvolte şi să analizeze experienţe şi/sau proiecte de cercetare/formare/acţiune inerente practicii educaţionale.

La evaluarea practicii pedagogice ghidate, ponderea activităţii în sala de clasă sau şcoală şi portofoliul reflexiv în nota finală este de 40%, iar Raportul de Stagiu susţinut public are o pondere de 60% în calificativul final obţinut pentru această unitate curriculară.

Bibliografie:

1. Bologna main documents. http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/
2. Curriculum design guide. - http://www.ljmu.ac.uk/lid/ltweb/. vizitat 12.V.2011.
3. Decreto-Lei n.o 43/2007 de 22 de Fevereiro. - http://www.dges.mctes.pt/NR/rdonlyres/40A12447-6D29-49BD-B6B4-E32CBC29A04C/1139/DL432007.pdf. vizitat 24.VI.2011.
4. Decreto-Lei n.o 43/2007 de 22 de Fevereiro. - http://www.dges.mctes.pt/NR/rdonlyres/40A12447-6D29-49BD-B6B4-E32CBC29A04C/1139/DL432007.pdf
5. ECTS users' guide. - http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/ects/guide_en.pdf. vizitat 24.VI.2011.
6. Student centered learning. - http://download.ei-ie.org/SiteDirectory/hersc/Documents/. vizitat 29.VI.2011.
7. The European Qualification framework. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm. vizitat 4.VI.2011.

Anexa 1. **Sistemul învăţământului preuniversitar în Portugalia**

<table>
<tr><th>Anul şcolar</th><th>Vârsta</th><th colspan="2">Ciclul şcolar</th><th>Discipline studiate</th></tr>
<tr><td>-</td><td>0</td><td colspan="2" rowspan="3">Infantário / Creche
<u>Creşă</u></td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>-</td><td>1</td></tr>
<tr><td>-</td><td>2</td></tr>
<tr><td>-</td><td>3</td><td colspan="2" rowspan="3">Jardim de Infância
<u>Grădiniţă</u>
(Opţional)</td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td>-</td><td>4</td></tr>
<tr><td>-</td><td>5</td></tr>
<tr><td>Clasa I</td><td>6</td><td rowspan="4">1 º Ciclo –
Ciclul I</td><td rowspan="6">Ensino básico
<u>Educaţie de bază</u>
(Ciclu obligatoriu)</td><td rowspan="4">Limba portugheză
Mediul înconjurător
Matematică
Limba engleză
Educaţie artistică
Educaţie fizică
Educaţie muzicală
Comunicare
Educaţie moral-religioasă (facultativ)</td></tr>
<tr><td>Clasa II</td><td>7</td></tr>
<tr><td>Clasa III</td><td>8</td></tr>
<tr><td>Clasa IV</td><td>9</td></tr>
<tr><td>Clasa V</td><td>10</td><td rowspan="2">2 Ciclo º -
Ciclul II</td><td rowspan="2">Limba portugheză
Matematică
Istoria şi geografia Portugaliei
Limba engleză (nivelul 1 şi 2)
Ştiinţe ale naturii
Educaţie artistică
Educaţie tehnologică
Educaţie fizică
Educaţie muzicală
Educaţie moral-religioasă (facultativ)</td></tr>
<tr><td>Clasa VI</td><td>11</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Clasa VII</td><td>12</td><td rowspan="3">3 Ciclo º -
Ciclul III</td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3">Limba portugheză
Matematică
Limba engleză (nivelul 3, 4 şi 5)
Limba străină (II) – franceză/spaniolă/germană (nivelul 1, 2 şi 3)
Ştiinţe ale naturii
Fizică şi chimie
Istorie
Geografie
Educaţie fizică
Educaţie artistică*
Educaţie tehnologică*
Teatru / Muzică*
Calculatoare şi IT / o alternativă a şcolii (doar în clasa a VII-a şi a VIII-a)
Educaţie moral-religioasă (facultativ)</td></tr>
<tr><td>Clasa VIII</td><td>13</td></tr>
<tr><td>Clasa IX</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Clasa X</td><td>15</td><td colspan="2" rowspan="3">Ensino Secundário
<u>Învăţământul secundar</u>
(Ciclu opţional)</td><td rowspan="3"><u>Discipline generale</u>
Limba portugheză (cl. X, XI, XII)
Educaţie fizică (cl. X, XI, XII)
Filosofie (cl. X şi XII)
Limba străină (cl. X şi XI)
Educaţie moral-religioasă (facultativ)

În învăţământul secundar elevul îşi alege una dintre următoarele direcţii:

<u>Ştiinţe şi tehnologii</u>
1. Matematică (disciplină obligatorie în cl. X, XI şi XII)
2. Biologie şi geologie, geometrie descriptivă, fizică şi chimie (în cl. X şi XI elevul alege 2 din aceste discipline)
3. Biologie, geologie, fizică, chimie, psihologie sau altele (în cl. XII elevul alege 2 din aceste discipline opţionale)
<u>Ştiinţe social-umane</u>
1. Istorie (disciplină obligatorie în cl. X, XI şi XII)
2. Geografie, limba străină II (sau III), latina, literatura portugheză, matematică aplicată în ştiinţele sociale (în cl. X şi XI elevul alege 2 din aceste discipline)
3. Drept, sociologie, latină, geografie, psihologie sau altele (în cl. XII elevul alege 2 din aceste discipline opţionale)
<u>Ştiinţe socioeconomice</u>
1. Matematică (disciplină obligatorie în cl. X, XI şi XII)
2. Economie, istorie, geografie (în cl. X şi XI elevul alege 2 din aceste discipline)
3. Economie, geografie, sociologie, psihologie, drept sau altele (în cl. XII elevul alege 2 din aceste discipline opţionale)</td></tr>
<tr><td>Clasa XI</td><td>16</td></tr>
<tr><td>Clasa XII</td><td>17</td></tr>
</table>

			Artă 1. Desenul (disciplină obligatorie în cl. X, XI şi XII) 2. Geometrie descriptivă, matematică, artă şi istoria culturii (în cl. X şi XI elevul alege 2 din aceste discipline) 3. Art Atelier, atelier multimedia, materiale şi tehnologii, psihologie, filosofie sau altele (în cl. XII elevul alege 2 din aceste discipline opţionale) *Cursuri profesionale* Sport Construcţii civile Electronică Calculator Design Multimedia Administrare Marketing ş.a. Arte (muzică, dans, teatru, film, arte audiovizuale)

Anexa 2. **Cadrul juridic. Extras din Decree Law n.º 43/2007**

Nr. crt.	**Domenii de calificare pentru predare**	**Ariile şi ciclurile acoperite**	**Specialitatea la master**	**Minimum de credite în domeniul de predare pentru înscrierea la master (*)**
1.	Educator la grădiniţă	Toate domeniile educaţiei preşcolare	Educaţia preşcolară	30 cr. – Limba portugheză 30 cr. – Matematică 30 cr. – Ştiinţe ale mediului (Ştiinţe ale Naturii, Istoria şi Geografia Portugaliei) 30 cr. – Didactici
2.	Profesor în învăţământul primar	Toate domeniile de la Ciclul I al învăţământului primar	Învăţământ primar. Ciclul I	
3.	Educator la grădiniţă şi Profesor în învăţământul primar. Ciclul I	Toate domeniile educaţiei preşcolare şi Ciclul I al învăţământului primar	Educaţia preşcolară şi învăţământ primar. Ciclul I	
4.	Profesor în învăţământul primar. Ciclurile I şi II	Toate domeniile de la Ciclul I al învăţământu-lui primar şi Limba portugheză, Matematica, Istoria şi Geografia Portugaliei, Ştiinţe ale naturii la Ciclul II al învăţământului primar	Învăţământ primar. Ciclurile I şi II	
5.	Profesor de limbă portugheză....	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Limba portugheză şi limbi clasice la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. – Limba portugheză 40 cr. – Limbi clasice

6.	Profesor de limbă portugheză şi de limbi străine (cu excepţia limbii engleze)	Limba portugheză şi alte limbi străine la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Limba portugheză la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar şi limba străină în învăţământul primar şi în cel secundar	100 cr. – Limba portugheză 60 cr. – Limba straină
7.	Profesor de limbă engleză şi alte limbi străini în învăţământul primar	Limba engleză şi alte limbi străine în învăţământul primar	Limba engleză şi alte limbi străine în învăţământul primar	100 cr. – Limba engleză 60 cr. – Altă limbă străină
8.	Profesor de engleză şi alte limbi străine la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Limba engleză şi alte limbi străine la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Limba engleză şi alte limbi străine la ciclul III al învăţământului primar şi învăţământul secundar	100 cr. – Limba engleză 60 cr. – Altă limbă străină
9.	Profesor de filosofie....	Învăţământ secundar.....	Filosofie în învăţământul secundar	120 cr. – Filosofie
10.	Profesor de matematică....	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Matematică la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. – Matematică
11.	Profesor de istorie şi geografie	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Istorie la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. în două arii disciplinare şi nu mai puţin de 50 credite
12.	Profesor de biologie şi geologie	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Bilogie şi Geologie la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. în două arii disciplinare şi nu mai puţin de 50 credite
13.	Profesor de fizică şi chimie	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Fizică şi Chimie la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. în două arii disciplinare şi cu nu mai puţin de 50 credite
14.	Profesor de educaţie muzicală	Învăţământ primar	Educaţie muzicală în învăţământul primar	120 cr. în Practica instrumentală şi vocală, formare muzicală şi nu mai puţin de 25 credite în Ştiinţe muzicale

15.	Profesor de arte frumoase....	Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	Arte Frumoase la Ciclul III al învăţământului primar şi în învăţământul secundar	120 cr. în Arte frumoase
16.	Profesor de arte frumoase şi educaţie tehnologică	Învăţământ primar	Educaţie estetică şi tehnologică în învăţământul primar	120 cr. în două arii disciplinare şi cu nu mai puţin de 50 de credite
17.	Profesor de educaţie fizică şi sport	Învăţământ primar şi secundar	Educaţie Fizică în învăţământul primar şi în cel secundar	120 cr. în Educaţie Fizică şi Sport

!

Prezentat la 04.12.2012